

VARLIĞIN KARŞI KONULAMAZ KAYBOLUŞU: YANARDAĞIN ALTINDA(Kİ) ÖLÜM

Şeyda İNCEOĞLU*

ABSTRACT

Malcolm Lowry's novel *Under the Volcano*, written between the years of 1936 and 1944, depicts the protagonist Geoffrey Firmin's passage from a symbolic death in life to a physical one through symbols and myths. In the novel, life and death are in a constant struggle and it seems that there is no difference between the symbolic hell in life and the symbolic life in hell. Images of heaven and hell recall the alienation of Geoffrey Firmin, and Firmin, feeling himself an outcast from society, cannot resist the loss of both his identity and body. The title of the novel, *Under the Volcano*, prefigures the destruction of the self caused by alienation, hopelessness, and the hypocrisy of both the people around him and also the system due to the Second World War's destructive and killing effects. Both the body and the self are shattered due to this destructive quality of the war. On the other hand, in spite of the corruption and hypocrisy in society, he remains the only consistent and autonomous individual among the other characters of the novel.

Key words: *Under the Volcano*, Malcolm Lowry, death, alienation, identity crisis.

ÖZET

Malcolm Lowry'nin 1936–1944 yılları arasında yazdığı *Yanardağın Altında* romanında söylenceler ve sembollerle, başkarakter Geoffrey Firmin'in hayatta iken yaşadığı sembolik ölümden fiziksel ölümüne olan yolculuğu betimlenmektedir. Romanda, hayat ve ölüm sürekli bir mücadele halinde olup, yaşamdaki sembolik cehennem ile, cehennemdeki sembolik yaşam arasında hemen hemen hiç fark yok gibidir. Geoffrey Firmin'in kendine ve topluma yabancılaşması, kendini hem fiziksel hem de psikolojik olarak sürgünde hissetmesi, fakat buna karşılık yavaş yavaş kimliğinin ve bedeninin yok olmasına karşı koyamaması olayların başlangıcından sonuna kadar cennet ve cehennem imgelemeleri doğrultusunda ölümü çağırıştır. *Yanardağın Altında* romanının başlığı da, Geoffrey Firmin'in hayatının başlangıcından itibaren karşılaştığı birtakım olaylar, etrafındaki kişilerin ikiyüzlülüğü, politik çekişmeler ve 2. Dünya Savaşı'nın tahrip edici sonuçları yüzünden hayatında asla cehennemden kurtulamayacağını gösterir. Bedeni ve benliği savaşın bu yıkıcı özelliklerinden dolayı parçalanmıştır. Diğer taraftan da bu kadar yozlaşma ve ikiyüzlülük arasında Geoffrey'nin, romanın başından sonuna kadar davranış ve düşünceleriyle uyumlu bir karakter olması aslında cehennemde başlayan ve cehennemde sonlanan bu olay örgüsünde tek dürüst ve tutarlı olan karakterin kendisi olduğunu gösterir.

Anahtar kelimeler: *Yanardağın Altında*, Malcolm Lowry, ölüm, yabancılaşma, kimlik krizi.

Her kim ki durmaksızın yükselmek için çabalar... onu kurtarabiliriz.

Goethe

Malcolm Lowry'nin 1936–1944 yılları arasında yazdığı *Yanardağın Altında* romanı, otobiyografik bir roman olarak mitolojik, psikolojik, sosyolojik, post-kolonyal, politik ve metinler arası açılardan ayrı ayrı incelenebileceği gibi bu makalede, bütün bu alanlarla ilintili olarak ölüm teması üzerinde yoğunlaşılacaktır. *Yanardağın Altında*, söylenceler ve sembollerle, başkarakter Geoffrey Firmin'in hayatta iken yaşadığı sembolik ölümden fiziksel ölümüne olan yolculuğunu betimlemektedir. Romanda, hayat ve ölüm sürekli bir mücadele halindedir. Öyle ki yaşamdaki sembolik cehennem ile, cehennemdeki sembolik yaşam arasında hemen hemen hiç fark yok gibidir. Geoffrey Firmin'in kendine ve topluma yabancılaşma sonucu gerçekleştirdiği içsel bir keşif yolculuğu, kendini hem fiziksel hem de psikolojik olarak sürgünde hissetmesi, yavaş yavaş kimliğinin ve bedeninin yok olmasına karşı koyamaması olayların başlangıcından sonuna kadar cennet ve cehennem imgelemeleri doğrultusunda ölümü çağırıştır.

Romanda olay örgüsü, Meksika'nın Quauhnhuac kentinde Kasım 1939'da Ölüler Günü Kutlamaları'nda başlar. Quauhnhuac, Popocatepetl ve Ixtaccihuatl yanardağları arasındaki vadilerden birinde yer alır ve bu şehrin dünya üzerindeki yeri yapının ilk paragrafında, batıda Hawaii'nin en güney ucuyla, doğuda Hindistan'ın Juggernaut şehriyle aynı enlem üzerinde olarak betimlenir. Daha sonra da romanın baş kahramanı Geoffrey Firmin'in "Hindistan doğumlu ... bir İngiliz yetimi"¹ olduğunu, boşandığı eski karısı Yvonne'un da Hawaii'de doğduğunu² öğreniriz ki bu da olayların geçtiği yerin, Geoffrey Firmin'in ve eski karısı Yvonne'un doğum yerleriyle aynı enlem üzerinde olmasının bir tesadüf olmadığını gösterir. Doğuda ve batıda birbirine oldukça uzak iki noktadan gelen bu iki kişinin iki yanardağ arasında kalan Quauhnhuac'da tekrar buluşarak Yvonne'un bitme noktasına gelmiş evliliklerini kurtarmaya çalışması, şehrin konumu ve evlilik kurumunun Tanrı'nın kutsaması altında olduğu göz önüne alındığında, cehennem olarak tasvir edilen bir yerde imkânsız görünmektedir. Başka bir deyişle, romanın başlangıcından itibaren, bu çiftin, aslında bozulan evliliklerini tekrar düzeltme

* Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yardımcı Doçent Doktor.

1 Malcolm Lowry, *Yanardağın Altında*, çev. Sinan Fişek (İstanbul: Can Yayınları, 1989) s. 23.

2 A.e., s. 258.

ya da hayatlarındaki problemlerle başa çıkabilme ve hayatlarını düzene sokabilme olasılıklarının olmadığı hissettirilir.

Roman, Meksika'nın eski İngiltere Konsolosu alkolik Geoffrey Firmin'in hayatının son gününde gerçekleşen trajik olayların, onu çocukluğundan beri tanıyan Fransız film yönetmeni Jacques Laurelle tarafından hatırlanmasıyla başlar:

Tam bir yıl önce bugün meydana gelen olaylar, daha şimdiden bambaşka bir çağda kalmış gibiydiler. Günün korkunçluklarının onları bir damla su gibi yutuverecekleri düşünülebilirdi. Oysa öyle değildi. Tragedya kavramı gerçekdışı ve anlamsız olma sürecine girmişti gerçi ama bireyin yaşamının hala bir değeri olduğu, bir bildirideki dizgi yanlışından öte bir anlamı bulunduğu günleri hatırlamak yasak değildi henüz.³

Geoffrey'i trajedisine götüren kabuslar ve öngörüler, D. B. Jewison'a göre, hem kişisel hem de kültürelidir.⁴ Geoffrey'nin kişisel karmaşası, içinde bulunduğu yer ve zamanın karmaşık atmosferi ile ilintilidir. Bir yıl önce Geoffrey'nin içinde bulunduğu bu durumu hatırlayan Laurelle ile arkadaşı Meksikalı Dr. Vigil beyaz pamuklu giysiler içinde, bir yandan La Selva Otel'i'nin ana terasına oturmuş içkilerini içerken, diğer yandan da Meksika'nın en karakteristik festivali olan Ölüler Günü kutlamalarını izlerler. Selva, İspanyolca'da orman⁵ anlamına gelmektedir dolayısıyla romanın ormanda başladığını söyleyebiliriz. Bununla ilgili olarak yazar Malcolm Lowry şunları söyler: "Kitap Casino de la Selva'da başlar. Selva orman demektir ve bu Dante'nin *Inferno*'sunun başlangıcını yankılar – unutmayın, kitap ilk tasarımında bir tür *Inferno* olacaktı (hala da öyle) ve peşinden *Purgatoria*'yla *Paradiso* gelecek. Her birinin trajik kahramanı da, *Ölü Canlar*'daki Çiçikov gibi giderek iyileşecekti – ömrümüzün orta yerinde... karanlık bir ormanda, vs."⁶. Fakat roman Lowry'nin başta kurguladığı üzere, Dante'nin *İlahi Komediya* adlı eserinde olduğu üzere *Inferno*, *Purgatoria*, ve *Paradiso* şeklinde gelişmez.

Dr. Vigil ismi, *Inferno*'da Dante'nin rehberi olan şair Virgil'e bir göndermedir. Bunun yanı sıra, Vigil kelimesinin sözlük anlamı hem uyanık

3 Lowry, a.g.e., s. 9-10.

4 D. B. Jewison, "The Uses of Intertextuality in Under the Volcano", ed. Sherrill Grace, *Swinging the Maelstrom: New Perspectives on Malcolm Lowry*, (Montreal: McGill-Queen's University Press, 1992), s.137. Aksi belirtilmedikçe, İngilizce kaynakların alıntılarının çevirisi bana aittir.

5 "Selva," *Pocket Oxford Spanish Dictionary* (Oxford: Oxford UP, 2005), 4 Haziran 2010. <<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=selva>>.

6 Lowry, a.g.e., s. 455.

olma durumunu hem de dini bir bayramın arifesinde yapılan ibadetleri ifade eder.⁷ Her iki anlamı da göz önünde bulundurarak, uyanık olma durumunu yaşamla, kutlamalar arifesinde yapılan ibadetleri de ölümle ilintilersek aslında romanda var olan yaşam-ölüm ikilemelerinin, yine romanda her karakter ve olayda temsil edildiğini söyleyebiliriz. Romanda yan karakter olan, ya da başka bir deyişle Geoffrey Firmin'in hayatına doğrudan etkisi olmayan Dr. Vigil'in isminin Dante'nin rehberi olan şair Virgil'i çağrıştırması ironik bir çelişki yaratır romanda. Geoffrey'nin hayatına doğrudan olumlu bir etkisi olmasa da onu olumsuz yönde de etkilemez fakat diğer yandan Geoffrey Firmin'in hayatındaki ana karakterler, çocukluk arkadaşı Jacques Laurelle, eski karısı Yvonne ve üvey kardeşi Hugh, üçü de onu içinde bulunduğu cehennemin derinliklerine sürüklerler.

La Selva Otel'i'nde içkilerini yudumlayan Jacques Laurelle ve Dr. Vigil'in beyaz pamuklu kıyafetler içerisinde olmaları sanki kefeneye sarılmış olmalarını, dolayısıyla ölümü çağrıştırır. Kıyafetleri, mezarlıktan çıkan ve ilahiler söyleyerek tepeden inen kalabalığın ortamına da uygundur. Kalabalık da yeryüzünden akın akın⁸ yeraltı dünyasına inmeye hazırlanıyor gibidir. Olayların başladığı gün olan Ölüler Günü Kutlamaları, Meksika'da çok eski zamanlardan beri süregelen, bir anma ya da ağıt töreni olmaktan çok bir festival havasında gerçekleşen kutlamalardır. Bu gün boyunca bir yandan ölüler anılırken diğer yandan çocukların varlığı için şükredilir. Diğer bir deyişle, hayat ve ölüm bir arada anılır. Bu geleneğin temeli Meksika'nın Michoacan eyaletindeki Tarasco halkına dayanır. Bu inanışa göre, ölümlerin her yıl bir gün evlerine döndükleri varsayılır. Bunun altında yatan felsefe, ölümün hayatın sonu anlamına gelmediği aksine aynı hayatın paralel bir evrende devamı olduğudur. Bu düşünceye göre ölümlerin dünyaya dönebileceği ay, sonbahar ekinoksundan bir ay sonradır.⁹ Sevdikleri insanlarla tekrar birleşme anlamına gelen bu kutlamalarda, Geoffrey'nin eski karısı Yvonne'un bir yıllık bir ayrılığın ardından tekrar ona dönmesi ve aynı gün ölmeleri de, hem bu dünyada hem de öbür dünyada onunla birleşmesi anlamına gelmektedir ki bu da romanda, hayatın paralel bir evrende devam ettiğine dair inanışı destekler.

Romanın birinci bölümünde anlatılanları Jacques Laurelle'in zihninden, onun bakış açısıyla okuruz. Bu arada da Geoffrey'nin Laurelle'e Elizabeth çağı

7 "Vigil." *Dictionary.com Unabridged*. Random House. 04 Jul. 2010. <<http://dictionary.reference.com/browse/vigil>>.

8 Lowry, a.g.e., s. 8.

9 John Nobel, *Mexico* (Londra: Lonely Planet, 2003), s. 60.

oyunları kitabını, arkadaşının geri vermeyeceğini bile bile, ödünç verdiğini öğreniriz. Gerçekten de o kitap Geoffrey'e hiç geri dönmez. Kitaptan parçalar okurken, Laurelle bir kâğıt parçasının düştüğünü görür, bunun Yvonne'a yazılmış ve hiç postalanmamış, hatta hiç postalanmaya niyetlenilmemiş bir mektup olduğunu görür:

...benim gizlerim mezarın gizleri ve öyle kalmaları gerek. Kendimi de böyle görüyorum bazen: olağanüstü bir ülkeyi keşfetmiş büyük bir gezgin, ama hiçbir zaman o ülkeden dönüp öğrendiklerini iletemeyecek bu dünyaya: ve bu ülkenin adı Cehennem.

Meksika değil tabii, ama insan yüreğinin içinde bir yer. Ve bugün de, avukatımdan boşandığımızın haberini aldığım da, her zamanki gibi Quauhnahuac'taydım. Başka haberler de aldım: İngiltere Meksika'yla diplomatik ilişkilerini kesiyor ve tüm konsoloslarını – İngiliz vatandaşı olanlarını tabii – vatana dönmeye çağırıyormuş. Sevecen, iyi insanlar çoğu, onlardan biri olmam da küçültüyor herhalde onları. Onlarla birlikte vatana dönmeyeğim. Vatana döneceğim belki, ama İngiltere'ye değil, o vatana değil."¹⁰

Her ne kadar Geoffrey cehennemini Meksika olmadığını söylese de hem bulunduğu şehrin konumu hem de içinde bulunduğu durum dolayısıyla kendi cehennemini yaşamaktadır. Aslında Geoffrey Firmin'in içinde bulunduğu karışıklığın sebebi de yine şehrin konumuyla ilintilidir. Çünkü olayların geçtiği Quauhnahuac'ın, Geoffrey'nin doğduğu yer olan Hindistan'la aynı enlem üzerinde olmasının ötesinde, iki yanardağ arasında kalan bu yerin toprağı, dağdan çıkan lavlar yüzünden birçok tarım ürününün yetiştirilmesi için verimsiz hale gelmiş iken, üzüm yetiştiriciliği için elverişli durumdadır: Bu da Geoffrey'nin alkolizmi ile ilintilidir. Dolayısıyla bulunduğu mekân, çok çeşitli içkilerin üretilebileceği bir yerdir. Eski Konsolos Geoffrey Firmin alkole olan açlığını durduramaz ve her türlü içkinin bolca bulunabileceği bu yerden ayrılamaz. O dönemde İngiltere'nin Meksika ile diplomatik ilişkilerini kestiği de göz önünde tutulursa¹¹, resmi olarak görevden alınmasına, artık İngiltere Konsolosu olmamasına ve İngiltere'nin, Konsolosu'nun ülkeye geri dönmesini istemesine rağmen, Geoffrey, İngiltere'ye dönmek yerine Meksika'da kalmaya devam eder. Çünkü ne Meksika'ya ne de Hindistan'a ait olmadığı gibi, İngiltere de onun gerçekte ait olduğu yer değildir. Geoffrey, öz annesini küçük yaşta kaybetmiş daha sonra babasını ve üvey annesini de arka arkaya yitirmiş,

10 Lowry, a.g.e., s. 46.

11 A.e., s. 39.

uzaktan akraba olduğu ünlü İngiliz ozanı Abraham Taskerson tarafından İngiltere'de yetiştirilmiştir.¹² Dolayısıyla, kök salmakta, kendini bir yere ait hissetmekte başarılı olamaz. Acı çeken bedenini ve ruhunu alkolle beslemeye çalışması da kendi kendini yok etmesine sebep olur. Geoffrey, hiç postalamadığı mektubunda Yvonne'a "Bedensel acı konusunda çok şey bildiğimi sanıyorum. Ama en kötüsü şu: bir ruhun olduğunu hissetmek. Gerçekten bir ruhum olduğu için mi huzura benzer bir duygu içindeyim acaba şu anda?"¹³ şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Fakat Geoffrey, ruhu olduğu için, bir başka deyişle gerçekten hissedebildiği, farkındalığı olduğu için huzur mu bulacaktır? Yoksa bulunduğu yerdeki Ölüler Günü Kutlamaları'nda olduğu gibi ruhların her yıl yeryüzüne geri döndüğü, yakınlarıyla, sevdikleriyle buluştuklarına inanıldığı için onun ruhunun da bedeninin ölümünden sonra yeryüzüne döneceği ve acılarının son bulmayacağı ihtimalinin yarattığı ikilem yüzünden huzursuz mu olacaktır, bu net değildir hem Geoffrey hem de okuyucu için. Fakat diğer yandan da bedenine zarar vermeyi de asla bırakmaz Geoffrey Firmin. Tam aksine, alkolün de bir tür besleyici gıda olduğunu ve bu besini de almadan erkeklik görevlerini yerine getiremeyeceğini iddia eder: "Alkolün de bir besin olduğu hiçbir zaman unutulmamalı. Bir erkeğin kocalık görevini besin almadan yerine getirmesi beklenebilir mi?"¹⁴ diyerek erkekliğiyle içki arasında bağlantı kurar. Bu şekilde güçsüzlüğünü saklamaya çalışması, karısı üzerinde bu şekilde hâkimiyet kurmaya çalışması ve Yvonne'a karşı olan kocalık görevini yerine getirebilmek için alkol alarak güç kazanacağını düşünmesi, eski karısının onu, en yakın arkadaşı Laurelle ile üvey kardeşi Hugh'la aldatmasının önüne geçmek istemesinden kaynaklanır. Fakat kocalık görevini yerine getirmek bir yana, Geoffrey, güç adına tek sahip olduğu arabasını bile elinde tutamamaktadır:

Yvonne sormak istemedi ama alamadı kendini:
Gene mi çarptın arabayı?
Doğrusunu istersen kaybettim.
Kayıp mı ettin?¹⁵

12 A.e., s. 23.

13 A.e., s. 47.

14 A.e., s. 112.

15 A.e., s. 65. Alıntıda italikle yapılmış olan vurgu, yazara aittir.

Geoffrey Firmin kendine ait olan arabasına sahip olamazken, Laurelle'le birlikte ödünç aldıkları dört metrelik tekneyi ise büyük bir ustalıklarla yönetmektedir.¹⁶ Otorite, güç hiçbir zaman kendine ait bir şey olmamıştır Geoffrey'nin hayatında, ancak ödünç alınmıştır. Ödünç almadığı, 1. Dünya Savaşı sırasında Deniz Teğmeni olarak başarılarından dolayı kendisine verilen madalyası bile, iftiharlarla sırf suçlu bulabilmek adına Divan-ı Harp'te yargılanması sonucu elinden alınmış fakat daha sonra aklanmasıyla geri verilmişti.¹⁷

Yvonne bile hiçbir zaman ona ait olmamıştır aslında çünkü Yvonne, Geoffrey'i onun çocukluk arkadaşı Laurelle ve üvey kardeşi Hugh'la aldatmıştır. Romanda da Laurelle ve Hugh'un Geoffrey'i alkolden ve yaşadığı sorumsuz hayattan kurtarmak istemesi, Geoffrey'nin hayatında oynadıkları rollerle ironik bir çelişki yaratır. Ancak, Geoffrey'nin bunları reddedip hayatını yalnızlık ve alkolün kucakında devam ettirmek istemesi aslında ona dürüst davranmayan bu üç kişiye güvenmemesinden kaynaklanmaktadır. Geoffrey, kaderini kabullenmiş, içinde bulunduğu durumdan kurtulmak için bir çaba göstermez/gösteremez halde iken; roman boyunca bütünlüğünü korumuş ama başarısız bir oyuncu olan eski karısı Yvonne, yine unutulmuş bir film yönetmeni olan çocukluk arkadaşı Jacques Laurelle ile, yine militan olduğunu iddia edip hiçbir varlık gösteremeyen solcu gazeteci üvey kardeşi Hugh kimlik/siz egolarını Geoffrey Firmin üzerinde tatmin etmeye çalışmaktadırlar. Aşk, arkadaşlık, aile kavramlarının içinin boşluğunun, çekirdek ilişkiler içerisindeki yozlaşmanın topluma yayılacağı/dığının bir habercisidir bu bozulma, bu kopuş. Geoffrey Firmin'in romanın sonunda alkolizmden değil de 'faşist bir güvenlik görevlisi' tarafından öldürülmesi de bu bozulmanın topluma yayılmasındandır.

Geoffrey ve Hugh, Quauhnahuac'da buluşuncaya kadar farklı hayatlar yaşamışlar ama her ikisinin de hayatlarında birçok ortak noktaları olmuştur. Geoffrey'nin şiire olan ilgisi ve yeteneğinin yanı sıra üvey kardeşi Hugh da gazeteci olmadan önce sanatla ilgilenmiş, hemen hemen her çeşit gitarı çalmasını öğrenmişti.¹⁸ İngiltere'de, bir Yahudi firması olan Lazarus Bolowski ve Oğulları ile şarkıları için bir anlaşma imzalamış sonra, Geoffrey gibi, Hugh da denizlere açılmış, daha sonra Bolowski'nin karısını baştan çıkarmış, Bolowski de Hugh'u neden göstererek boşanma davası açmış, yayımlanan

16 A.e., s.24.

17 A.e., s.43.

18 A.e., s.183.

şarkılarının ikisinin de Amerikan şarkılarından araklandığını iddia etmişti.¹⁹ Hugh ve Geoffrey'nin hayatı, her ikisinin de denizlere açılmaları, sanatla ilgilenmeleri açısından benzerlikler taşımaktadır. Deniz, doğum ve ölümü içinde barındırır. Sonsuzluk, formsuzluk, ana rahmini ve var oluşu simgeleyen deniz her ikisini de karaya atmıştır. Yvonne da bir ada olan Hawaii'de doğmasına rağmen hiçbir zaman ada kadını olamamış, bilinçaltı ada insanı olmayı kabul etmemiş zaten ada da onu bir süre sonra bırakmıştır. Yvonne iki defa hem Hollywood'a hem de adasına geri dönmüş ama iki dönüşünde de başarısız olmuştur. O yüzden Yvonne'un Geoffrey'e dönmesi için yakarışı, onun için son derece normaldir. Yvonne'un: "Ah, Geoffrey, niçin dönemiyorsun geriye? Hep böyle gitmen, gitmen mi gerekiyor bu aptalca karanlıkta, sonsuza dek? Şu anda bile araman mı gerek bu sana ulaşamadığım karanlığı, bu ayrılığın, ilişki kesmenin karanlığını! – Ah Geoffrey, niye böyle yapıyorsun?" yakarışına "Baksana, canım, tümü de karanlık değil" diye usulca karşılık veriyordu sanki Konsolos".²⁰ Yvonne'un Geoffrey'e olan yakarışı, duyduğu vicdan azabı, aslında onunla evlenmeden üç yıl önce, Geoffrey'e göre, "adı Cliff olan zinacı hortlaktan peydahladığı"²¹ adı yine Geoffrey olan ve menenjitten ölen bebeğine de kavuşma isteğini de simgeler bir bakıma. Yvonne'un, Geoffrey'nin arkasından iki yanardağ arasında kalan Quauhnahuac'a gelmesi bize hem Orpheus Söylencesini hem de Dante'nin *Inferno*'sunu hatırlatır: Fakat her ikisinde de eşlerinin peşinden giden erkek iken *Yanardağın Altında* romanında bunun tam tersi olur: Yvonne kocasının peşinden gelir, onu sıkışıp kaldığı alevlerin arasından, kendi cehenneminden kurtarmak için. Orpheus söylencesinde şair ve müzisyen Orpheus, bir yılan tarafından ısırılarak öldürülen karısı Eurydice'i geri getirebilme umudu içerisinde lirini yanına alarak, yeraltı dünyası Tartarus'a iner. Yeraltı dünyası tanrısı Hades'in, Orpheus'un Eurydice'i geri getirebilmesi için tek bir şartı vardır: o da Orpheus önde Eurydice arkasında her ikisi de gün ışığına çıkana kadar, Orpheus'un arkasına bakmamasıdır. Fakat Orpheus gün ışığına ulaşmak üzereyken arkasına bakar ve Eurydice'i sonsuza kadar kaybeder.²² Romanda Geoffrey'i geri getirmeye çalışan Yvonne'u Orpheus'la özdeşleştirirsek, Yvonne'un Orpheus'tan farkını, yani Yvonne'un da, sanatla uğraşmasına rağmen, başarısız bir sanatçı olmasını görürüz. Yvonne, onüç yaşından beri babasını geçindirmek için beş yıl süreyle "seri filmler" ve "western"lerde oyunculuk yapmış ve

19 A.e., s.204.

20 A.e., s.62.

21 A.e., s.87.

22 Robert Graves, *The Greek Myths: 1* (England: Penguin, 1955), s. 112.

bundan da çok utanmıştı. Babasının ölümünden sonra dayısı onu Hollywood'dan çekip Honolulu'ya geri götürmüş, üniversiteye göndermiş fakat Yvonne üniversiteyi yarım bırakarak gözde ve zengin bekârlardan Cliff Wright ile ilk evliliğini yapmıştı. Dayısı da kendisini reddedince ikinci kere döndüğü adadan ayrılıp mecburen Hollywood'a ikinci kez dönmüş ve bu ikinci gidişinde 24 yaşında artık ölçülü daha kadınsı bir görüntüye bürünmüş olarak lanse edilmiştir gazetelerde.²³ “Bir zamanların haşarı kızı, şimdi Hollywood'un en büyük dramatik oyuncusu! Böylece Yvonne Constable henüz 24 yaşında, ve ikinci kez yıldız olma yolunda.”²⁴ Fakat Yvonne, soyadının çağrışımlarını karşılayamaz. ‘Constable’, polis memuru anlamına gelmektedir fakat bu kelimeyi böldüğümüzde, ‘stable’ sabit, kararlı, sonuca odaklanmış anlamına gelmekle birlikte aynı zamanda yarış atları ve yarış atlarının bulunduğu yer anlamına da gelir. Dolayısıyla Yvonne'un romanda çok iyi bir at binicisi olduğunun vurgulanması fakat ölümünün de yine bir at yüzünden olması, soyadıyla ironik bir durum yaratır. *Dictionary of Symbols*'a göre at, Yeraltı'nın ve ölümün gücünü simgeler, batı kültüründeki tırpanla eşdeğer olarak.²⁵ Çok iyi bir at binicisi olmasına rağmen Yvonne'un hayatta kalma şansı yoktur buna göre.

Yvonne'un elinde yeteneği yerine sadece güzelliği olması ve bu güzelliğiyle de Geoffrey'i ikna edip yolundan/cehenneminden döndürememesi, sanatında başarısız olduğu kadar gerçek hayatında da başarısız bir oyuncu olduğunu gösterir bize. Diğer taraftan da Geoffrey Firmin'in kendisini büyüten Abraham Taskerson'ın teşvikiyle şiirler yazması, Laurelle'in annesinin de onu “O güzel, genç İngiliz ozanı”²⁶ diye çağırması Geoffrey'nin sanatla olan ilişkisini gösterir. Sanatla olan bu ilişkisi ve cehenneme inmesi Geoffrey'nin Orpheus'la bir ölçüde özdeşleştirilmesine sebep olur. Aslında, hem Yvonne hem de Geoffrey'nin rolleri arasında bir belirsizlik vardır. Yvonne'la Orpheus'u ilintileyebildiğimiz gibi Geoffrey'i de Orpheus'la özdeşleştirebiliriz çünkü postmodern romanda kimliklerin, sınırların belirsiz olması ve zaten bu kimlik ikileminin de kimlik arayışıyla iç içe girmesi sonucu Yvonne ve Geoffrey'nin hikâyelerinde aslında kimin kimi kurtaracağı ya da gerçekten ortada böyle bir amacın olup olmadığı belirsizdir. Dante'nin *Inferno*'sunda veya Marlowe'un *Dr. Faustus*'unda aşağıda açıklanacağı gibi erkekler kadınların peşindedir fakat

23 Lowry, a.g.e., s. 307.

24 A.e., s. 310.

25 Jean Chevalier and Alain Gheerbrant. *Dictionary of Symbols*, Fransızcadan çev. John Buchanan-Brown (France: Penguin, 1969), s. 519.

26 Lowry, a.g.e., s. 23.

bu romanda Yvonne Geoffrey'nin peşindedir. Fakat ilginç olan onu kurtarmaya mı çabalamaktadır yoksa onunla birlikte cehennemin derinliklerinde mi kaybolacaktır: hangi kararlılıktadır o net değildir. *Inferno*'daki Dante'nin Beatrice'i arayışı, Orpheus'un Eurydice'i ve Yvonne'un Geoffrey'i arayışından farklıdır şöyle ki Beatrice cehennemde değil cennettir. Fakat cennete giden yol cehennemden geçmektedir ki bunu Yvonne ve Geoffrey'nin durumuna uyarlısak cehennemde başlayan yolculukları, cehennemden hiç kurtulamamalarıyla son bulur.

Romanda Marlowe'un *Dr. Faustus*'undan alıntılar da vardır. Geoffrey Firmin her ne kadar Dr. Faustus'a öykünüyor olsa da, 20. yüzyılda, Tanrı tarafından belirlenen sınırlara karşı gelen, isyankâr, kendi düzeni ile tanrısal düzen arasında uzlaşma sağlayamayan Faustus imgesi için bir uzlaşmadan söz edilemez. Zaten Geoffrey de böyle bir beklenti içinde değildir doğal olarak. “Başım önde koşacağım o zaman toprağa,” sonra da: “Hayır, heyhat, yuva olamayacak.”²⁷ der Faustus. Aynı şekilde Geoffrey'nin de bir yuvası yoktur ne toprağın altında ne üstünde: “hiçbir sorumluluğum ve dünyada hiçbir yerim yokken nasıl kaçabilirim kendimden? Evim yok. Hint Okyanusu'nda yüzen bir tahta parçasıyım. Hindistan mı evim? Dokunulmaz kılığına girip – çok da zor olmasa gerek bu- Andaman Adaları'na hapis mi gideyim, yetmiş yedi yıllığına, İngiltere Hindistan'a özgürlüğünü verene kadar?”²⁸ Her ne kadar denizde tahta parçasına tutunmuş olarak sürüklense de, Geoffrey batmamıştır denizde. Çünkü o toprağa aittir. Geoffrey'nin koşması gerekmemektedir toprağa çünkü zaten toprağın altındadır, Faustus'un yanında Helen'i olduğu gibi, kendi Helen'i Yvonne'la birlikte.

Parian şehrine doğru çıktıkları yolculukta bile onları yeraltı dünyasına kadar takip edecek olan, görevini tamamladığında da onlarla birlikte yeraltı dünyasına inecek olan bir köpek vardır: “İğrenç bir sokak köpeği peşlerinden içeri girdi.”²⁹ “Peşlerinden, bu kutsal yolculuklarını paylaşan tek canlı olan köpek geliyordu.”³⁰ Sanki kendi ruh ve bedenlerini bu dünyadan çoktan soyutlamış gibidir Yvonne ve Geoffrey, tek canlı payesini bir köpeğe vererek.

Geoffrey'nin öldüğü Ölüler Günü Kutlamaları'nda o kadar çok ölümü çağrıştıran sembol vardır ki sonun kaçınılmaz olduğu görülür. Şehrin fiziksel

27 A.e., s. 44.

28 A.e., s. 181-182.

29 A.e., s. 79.

30 A.e., s. 149. İtalikle yapılan vurgu yazara aittir.

konum olarak cehennemi ifade etmesi ile Geoffrey Firmin'in hiçbir çaba sarf etmeden kimlik arayışı ve kimliğini kazanmak çabası/zlığı içinde oluşu, karakterin içinde yaşadığı cehennemi betimleme açısından ilintilidir. İçinde bulunduğu durumdan ne kurtulmak ne de kurtarılmak istemektedir. Geoffrey'nin alkole olan bağımlılığı başarısız giden bir evlilikten sonraki yalnızlığı, köksüzlüğü, sevgisizliği ile isminin anlamı ironik olarak çelişmektedir. Geoffrey'nin kelime anlamı olarak tanrısal huzur³¹ olması ve Geoffrey'nin de aslında romanın olay örgüsü boyunca iç huzuru arama/ması ironik bir zıtlık oluşturur. Soyadı olan 'Firmin'in de anagramı olan İngilizce 'infirm' kelimesini göz önüne alırsak kişilik özelliğiyle birebir uyan zayıf, güçsüz, sağlıksız sıfatlarını sıralayabiliriz.³² Karakterin adı ve soyadı arasındaki zıtlık ilginçtir. İsmi önderdiği gibi tanrısal bir huzur arayışı, huzurlu bir yere kendini ait hissetmek istemesiyle birlikte bunda başarılı olamayıp zayıflığının onu yenmesine sebep olmasıyla sonlanır. Her ne kadar ismi tanrısal huzuru çağırırsa da soyadı yüzünden güçsüzlüğünün kalıcı olacağı, hayatı boyunca bundan kurtulamayacağını anlatır.

Romanın sonuna doğru, faşist güvenlik görevlilerinin onun casus olduğuna inanması, Geoffrey'nin de gerçek kimliğini saklayarak, 17. yüzyılda Meksika vatandaşlığına geçip Kızılderililerin arasında yaşamış olan William Blackstone olduğunu iddia etmesiyle³³ ötekiliğini ötelemeye çalışmıştır. Güvenlik görevlilerinin, kimliğini sakladığı için onun casus olduğuna inanarak Geoffrey'i öldürmelerinden sonra da "Birisini ardından bir köpek leşi fırlattı yarıdan aşağıya"³⁴ der anlatıcı. Böylelikle yolculuğu boyunca yanından ayrılmayan köpek de görevini tamamlamış olur romanın sonunda.

Sonuç olarak, Geoffrey Firmin'in hayatının başlangıcından itibaren karşılaştığı birtakım olaylar, etrafındaki kişilerin ikiyüzlülüğü, savaşlar, politik çekişmeler ile hayatında asla cehennemden kurtulamadığını görürüz. İngiliz olmasına rağmen İngiltere'nin sömürgesi olan Hindistan'da doğması, önce annesini kaybederek öksüz, sonra babasını kaybederek yetim kalması onun hayatta karşılaşacağı zorlukların başlangıcıdır sadece. 1. Dünya Savaşı'nda Deniz Teğmeni olarak başarılarının ardından savaş suçlusu olarak yargılanması,

31 "Infirm," *Dictionary.com Unabridged*. Random House. 04 Jul. 2010.

<<http://dictionary.reference.com/browse/infirm>>.

32 Perle S. Epstein, *The Private Labyrinth of Malcolm Lowry: Under the Volcano and the Cabbala* (USA: Holt, Rinehart, and Winston, 1969), s. 50.

33 Lowry, a.g.e., s. 100.

34 A.e., s. 439.

daha sonra Meksika'ya İngiltere Konsolosu olarak görevlendirilmesi, İngiltere'nin Meksika ile diplomatik ilişkilerini kesmesi sonucu işsiz kalması ama ikiyüzlü sistemin çarkına girmeyi reddederek geri dönmeyip Meksika'da kalmayı tercih etmesi, karısının onu, en yakın arkadaşı olduğunu düşündüğü Laurelle ve üvey kardeşi Hugh ile aldatması ama her şeye rağmen Geoffrey'e geri dönmek istemesi Geoffrey'nin etrafındaki çürümüşlüklerin birer simgesidir. Bu kadar yozlaşma, ikiyüzlülük arasında Geoffrey'nin romanın başından sonuna kadar davranış ve düşünceleriyle uyumlu bir karakter olması aslında cehennemde başlayan ve cehennemde sonlanan bu olay örgüsünde tek dürüst ve tutarlı olan karakterin kendisi olduğunu gösterir.

KAYNAKÇA

Chevalier, Jean and Alain Gheerbrant. *Dictionary of Symbols*. Fransızcadan çev. John Buchanan-Brown. France: Penguin, 1969.

Epstein, Perle S. *The Private Labyrinth of Malcolm Lowry: Under the Volcano and the Cabbala*. USA: Holt, Rinehart, and Winston, 1969.

Graves, Robert. *The Greek Myths: 1*. England: Penguin Books, 1955.

"Infirm." *Dictionary.com Unabridged*. Random House. 04 Jul. 2010.

<<http://dictionary.reference.com/browse/infirm>>.

Jewison, D. B. "The Uses of Intertextuality in *Under the Volcano*" Ed. Sherrill Grace. *Swinging the Maelstrom: New Perspectives on Malcolm Lowry*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 1992.

Lowry, Malcolm. *Yanardağın Altında*. Çev. Sinan Fişek. İstanbul: Can Yayınları, 1989.

Nobel, John. *Mexico*. Londra: Lonely Planet, 2003.

"Selva." *Pocket Oxford Spanish Dictionary*. Oxford: Oxford UP, 2005. 4 Haziran 2010.

<<http://www.wordreference.com/es/en/translation.asp?spen=selva>>.

"Vigil." *Dictionary.com Unabridged*. Random House. 04 Jul. 2010.

<<http://dictionary.reference.com/browse/vigil>>.